

Грышкевіч Н.П.,  
канд. пед. навук,  
дацэнт  
Янушкова Т.П.,  
дацэнт

## ВЫКАРЫСТАННЕ МІЖПРАДМЕТНЫХ СУВ'ЯЗЕЙ НА ЗАНЯТКАХ ПА ЗАМЕЖНЫХ МОВАХ

Пры пераходзе сістэмы адукацыі Рэспублікі Беларусь на шматузроўневую перад вышэйшымі навучальнымі ўстановамі ставіцца мэта падрыхтаваць зусім новае пакаленне спецыялістаў, якія б дасканальна ведалі сваю справу, бачылі перспектывы грамадскага развіцця, мелі шырокую навуковую і практычную падрыхтоўку.

Сучаснага спецыяліста характарызуе высокая агульная культура, прыхільнасці да агульначалавечых каштоўнасцей, сістэмнае бачанне чалавекі і сацыяльных працэсаў.

Пераход да шматузроўневай сістэмы падрыхтоўкі спецыялістаў у рэспубліцы дасць магчымасць хутчэйшага ўключэння яе ў сусветную культурна-эканамічную супольнасць. Пасля заканчэння першай ступені (2-3 гады) студэнт становіцца дыпламаваным спецыялістам. Гэта дас яму магчымасць працягваць адукацыю далей (4-4,5 гады) і атрымаць ступень бакалаўра або працаваць ва ўстановах па атрыманай спецыяльнасці. Бакалаўр - гэта спецыяліст з базавай вышэйшай адукацыяй, які здаў дадатковыя іспыты па спецыяльнасці і абараніў кваліфікацыйную працу перад дзяржаўнай камісіяй. Бакалаўр павінен дасканальна валодаць роднай мовай і добра ведаць як мінімум адну замежную мову. Пасля атрымання ступені бакалаўра малалы спецыяліст можа працаваць у той ці іншай галіне культуры або вучыцца далей на працягу двух гадоў і атрымаць ступень магістра. Магістэрская ступень адчыняе перад выпускніком дзверы вышэйшых навучальных устаноў для працы па спецыяльнасці і дас права займацца навукова-даследчай працай.

Улічваючы пераход да шматузроўневай адукацыі, адной з найважнейшых задач у падрыхтоўцы спецыялістаў з'яўляецца фарміраванне ў студэнтаў прафесійнай накіраванасці. Пры гэтым замежную мову неабходна разглядаць як абавязковы кампанент прафесійнай падрыхтоўкі будучых спецыялістаў, а яе выву-

чэнне ва ўмовах ВНУ павінна мець прафесійную накіраванасць. У сувязі з гэтым у сучасны момант шырока абмяркоўваецца пытанне аб залежнасці зместу і метадаў арганізацыі выкладання замежнай мовы ад спецыфікі ВНУ і факультэта.

Замежная мова - прадмет вывучэння і ў той жа час важнейшы сродак зносін і пазнання. Гэтыя асаблівасці адкрываюць шырокія магчымасці для яе сувязей з рознымі прадметамі вучэбнага плана. Узасмасувязь замежнай мовы з іншымі вучэбнымі дысцыплінамі мас як практычнасць, так і адукацыйнасць прызначэнне. Прычым характар практычнай мэты гэтай узасмасувязі застасца ніжэйшым адзін і той жа - практычнасць выкарыстання ў вучэбнай дзейнасці моўных ведаў, уманняў і навыкаў.

Як сведчыць вопыт работы ў Беларускай універсітэце культуры, прафесійная накіраванасць выкладання замежнай мовы знаходзіць адлюстраванне ў змесце матэрыялу, а таксама ў выбары форм і метадаў. Улічваючы спецыфіку гуманітарнага профілю, пры адборы зместу матэрыялу для выкладання замежнай мовы мы зыходзілі з неабходнасці ўстанаўлення міжпрадметных сувязей. Аналіз літаратуры па праблеме ўзасмасувязі і ўзаемаўплыву замежнай мовы і гуманітарных вучэбных дысцыплін дазваляе зрабіць вывад аб тым, што характар гэтых сувязей залежыць ад шэрагу фактараў, якія дзейнічаюць у працэсе іх рэалізацыі: ад мэты ўстанаўлення такіх сувязей, асноўных прынцыпаў адбору вучэбных дысцыплін, паміж якімі яны ўстанаўліваюцца, спецыфікі кожнай дысцыпліны, метадаў рэалізацыі міжпрадметных сувязей.

Выкладанне замежнай мовы ва універсітэце культуры стварае спрыяльныя ўмовы для ўстанаўлення сувязей паміж прадметамі гуманітарнага цыкла, якія абавязкова ўваходзяць у вучэбны план. Гэтыя сувязі можна ўявіць наступным чынам: 1) замежная мова - родная мова (беларуская); 2) замежная мова - гісторыя; 3) замежная мова - літаратура; 4) замежная мова - спецыяльныя прадметы. Улічваючы спецыфіку факультэта бібліятэчна-інфармацыйных сістэм, сувязі могуць быць наступныя: замежная мова - кнігазнаўства, бібліятэказнаўства, бібліяграфазнаўства; на факультэце мастацкай творчасці: замежная мова - тэорыя і гісторыя музыкі. На факультэце культуралогіі гэтыя сувязі можна ўявіць так: замежная мова - тэорыя і гісторыя мастацтва; замежная мова - сацыяльная

Вылучаныя групы сувязей адрозніваюцца ў змястоўным плане. У першым выпадку яны маюць супастаўляльны характар; у другім - замежная мова служыць сродкам для вывучэння літаратуры; у трэцім - сувязі аднастроўваюцца ў выкарыстанні матэрыялу крайнізміўчага характару для атрымання дадатковай інфармацыі. Устанаўленне сувязей замежнай мовы са спецыяльнымі дысцыплінамі дазваляе студэнтам знаёміцца з дасягненнямі ў прафесійным плане ў замежных краінах, спрыяе развіццю іх прафесійнай цікавасці да вывучэння замежнай мовы, дапамагае пазнаць і паглыбляць веды па спецыяльнасці. Пры гэтым устанаўліваюцца двухбаковая сувязь паміж імкненнем студэнта набываць спецыяльныя веды і поспехам у авалоданні замежнай мовай.

Разгледзім некаторыя аспекты рэалізацыі міжпрадметных сувязей замежнай мовы (у нашым даследаванні англійскай) з прадметамі гуманітарнага цыкла.

На кватэры замежных моў выкладчыкі кіруюцца праграмай, якая ўлічвае матэрыял па спецыяльных дысцыплінах. Так, павялічваецца ўвагі ўдзяляецца кампазітарам-класікам і іх творам, розным накірункам у музыцы, сучаснай музыцы. На занятках абмяркоўваюцца культурныя падзеі, якія адбываюцца ў Рэспубліцы Беларусь і за яе мяжамі, студэнты не толькі канстатуюць факты, але выказваюць свае меркаванні па тых ці іншых падзеях. Будучым мастакам прапаноўваюцца матэрыялы, прысвечаныя мастацтву Вялікабрытаніі, ЗША, Беларусі.

Вялікае значэнне для абгаічэння зместу адукацыі мае ўключэнне студэнтаў у працэс навукова-даследчай працы. Вельмі важна, каб навукова-даследчая праца была звязана з канкрэтнай вывучаемай дысцыплінай і прадугледжвала выкарыстанне твораў замежнай літаратуры і іх перакладаў. Так, студэнтам былі прапанаваны наступныя тэмы: "Мастацтва Вялікабрытаніі ХУШ-ХІХ стагоддзяў", "Сальвадор Далі і яго творчасць", "Сучасная музыка ЗША" і інш.

Трэба адзначыць, што ў працэсе навуковага даследавання набываюцца каштоўнасці, якія акрэсліваюць пошукавую, творчую актыўнасць; навучальны працэс пераўтвараецца ў навучальна-творчы, а ў высэйшай навучальнай установе фарміруецца творчы асяроддзе.

## ВЫКАРЫСТАННЕ КВАЗІ-СКАЗАЎ ПРЫ НАВУЧАННІ АНГЕЛЬСКАЙ МОВЕ

Адной з хібаў традыцыйнай метадыкі выкладання замежнай мовы з'яўляецца празмернае захаванне семантыкай. (Адсюль і сінанімічная назва "семантычны метал".) У выніку ўзнікае такая пераацэнка, як інтэрферэнцыя роднай мовы. Студэнты вымушаны пераадольваць уплыў лексічных значэнняў слоў сваёй мовы замест авалодвання структурнымі рысамі замежнай мовы. Зразумела, вучэбная праца пагаршаецца.

Акадэмік Л.У.Шчэрба падкрэслівае, што пры вывучэнні замежнай мовы неабходна перш за ўсё дамагацца хуткага распазнавання форм па іх знешніх прыметах. Інакш кажучы, рабіць наадварот таму, што патрабуецца на занятках па роднай мове, калі формы пазнаюцца па семантыцы.

Падобна таму, як драматург Уільям Шэкспір апыраўдзіў вучэнне аб знакавай сістэме мовы, укладшы ў вусны Джульеты пытанне:

What's in a name? that which we call a rose

By any other name would smell as sweet, - так і матэматык Льюіс Кэрал прадугадаў важнасць фармальных рыс моўных адзінак у кнізе "Аліса ў краіне цудаў" наступным квазі-вершам:

'Twas brillig, and the slithy toves  
Did gyre and gimble in the wabe;  
All mimsy were the borogoves,  
And the mome raths outgrabe.

Казачны персанаж Хампі-Дампі растлумачыў, што outgrabe - гэта прайшоў час дзеяслова outgribe, а Аліса заўважыла, што верш напаўняе яе галаву нейкімі думкамі.

У цяперашні час шэраг лінгвістаў карыстаюцца ідэяй Кэрала. Асаблівую цікавасць у працэсе разумення сінтаксічнай структуры сучаснай англійскай мовы ўяўляюць супастаўленыя квазі-фразы Чарльза Фрыза:

N V N  
Woggles ugged diggles.

N V N  
Uggs woggled diggs.

N V N  
Woggs diggled uggles.

Незалежнасць сінтаксічнай структуры ад